

# ANCHETA SOCIOLOGICĂ DESPRE EXPOZIȚIA „STRĂZI, PIETE, CASE DIN VECHIUL BUCUREȘTI – URBANISM ȘI ARHITECTURĂ – SEC. XV-XX –”

Kovacs Erika<sup>1</sup>  
Cezara Mucenic

Expoziția<sup>2</sup> a fost concepută ca un răspuns la multiplele întrebări puse de publicul larg sau specialiști asupra evoluției urbanistice și arhitecturale a orașului București. Din literatura de specialitate care urmărește în primul rând evenimentele istorice, sociale și culturale ce s-au petrecut în București, oraș care îndeplinește funcția de capitală de aproape cinci veacuri, am putut constata numărul limitat al studiilor privind evoluția sa urbanistică și de multe ori lipsa unei corelări dintre informațiile scrise existente privind amplasamentul unor clădiri și realitatea topografică, lipsă favorizată de absența documentelor cartografice iar din momentul apariției lor (1791) de dificultatea cunoașterii acestora, vechile hărți și planuri nefiind multiplicat și neexistând atlase care să le pună în circulație.

Dar colecțiile MMB conțin un deosebit de valoros fond de hărți și planuri ale orașului, multe dintre ele unicate sau edițiile originare iar alături de acestea o bogată colecție de fotografii. Pentru a pune în valoare o mică parte din documentele care pot evoca în mod semnificativ cum a arătat și cum s-a transformat Bucureștiul, atâtea câte ne permitea spațiul și principiile de expunere, ne-am limitat la prezentarea evoluției

---

<sup>1</sup> Kovacs Erika de profesie sociolog predă cursul de Sociologie urbană din cadrul Facultății de Urbanism a Universității de arhitectură „I. Mincu”.

<sup>2</sup> Expoziția „Străzi, piețe, case din vechiul București. Arhitectură și urbanism. Sec. XIX-XX” s-a desfășurat în perioada 5 nov. – 12 dec. 2002. Ea a fost realizată de MMB în colaborare cu Asociația ROMANIA NOSTRA. Centrul pentru ocrotirea monumentelor istorice. Realizarea practică a aparținut următorului colectiv: coordonatorul expoziției: dr. ist. art. Cezara Mucenic; realizare și scenografie muzeografică: George Mărculeț, c. arh. Cătălina Gavrilăscu, arh. Paul Ioan (colaborare temporară), sing. Angela Nicolae. Au contribuit la realizare și biroul organizare expoziții: Ionel Zănescu șef birou, C. Ene, C. Bungiu; biroul relații cu publicul: Constanța Colea șef birou, Ștefan Csampai și colegii. Din cadrul MMB au mai colaborat: muzeograf Liliana Hanganu (numismatică); bibliotecar Nicoleta Micheu și conservatorii: Ana Mitescu, Corina Burghelă, Corina Voștinar, Victoria Belu, Mihaela Crețeanu, Corina Constantinescu, Isabela Ștefăniță. Expunerea obiectelor muzeistice a fost pregătită de restauratorii: Rodica Antonescu, șef birou, Roxana Diaconu, Ada Olaru, Dan Iliescu și foto: Oana Cohn, Vlad Coliță. Panourile-copii ale planurilor cadastrale, detalii de montare ca și pentru verificarea și corectarea machetei orașului prezentată s-au realizat cu colaborarea unui grup de studenți ai anului III din Universitatea de Arhitectură „I. Mincu”.

Expoziția a fost însoțită de un afiș/pliant și un catalog/carte: „Străzi, piețe, case din vechiul București. Arhitectură și urbanism. Sec. XV-XX” [autor studiu: Cezara Mucenic și autor ilustrație/catalog: Cătălina Gavrilăscu, Angela Nicolae, George Mărculeț, tehnoredactare computerizată: Ștefan Csampai],

primului centru istoric al oraşului<sup>3</sup> cu opriri analitice asupra a patru locuri care sau transformat în mod semnificativ: Piaţa Sf. Anton; Piaţa Sf. Gheorghe, Piaţa Universităţii şi str. Doamnei/Banca Naţională. Pe lângă documentele care au reconstituit etape ale transformărilor prin care a trecut urbanistic şi arhitectural teritoriul prezentat, s-a încercat şi sugerarea funcţiunilor caracteristice ale fiecărui loc evocat. La acestea s-au adăugat, pentru creerea unei atmosfere propice receptării informaţiilor, fundalul muzical iar prin film raportarea la parcursul real, din teren de-a lungul căruia i s-au oferit vizitatorului posibilitatea identificării valorilor existente şi de cele mai multe ori ignorate.

Pentru că demersul de acest tip era nou s-a încercat dialogul cu publicul prin anchetarea sa în vederea aflării impactului ce l-a avut manifestarea asupra sa<sup>4</sup>.

S-a constatat astfel că în realitate publicul este interesat de trecutul oraşului în care locuieşte sau pe care-l vizita dar nu are posibilitate să afle mai multe despre aceasta. Mai mult au existat sugestii sau aprecieri deosebit de pertinente: „*mulţumesc pentru o duminică după amiaza deosebit de agreabilă*” (26 ani, consultant); „*doream să-mi fac o imagine asupra istoriei oraşului, pentru a putea face o comparaţie între trecut şi prezent*” (24 ani, student); „*acest gen de expoziţii poate mobiliza autorităţile pentru redarea „parfumului” de odinioară a Micului Paris*” (42 ani, metrolog); „*iubesc foarte mult locul în care m-am născut şi vreau să descopăr etapele de formare ale Bucureştiului de astăzi*” (31 ani, agent comercial); „*mi-am dorit întotdeauna să mă întorc în timp să văd cum au trăit strămoşii mei*” (28 ani, traducător); „*aproape uitasem*

volum finanţat de ARCUB. Pe parcursul expoziţiei s-a difuzat la cerere **filmul video**: „*Străzi, pieşe, case din vechiul Bucureşti. O plimbare prin centrul istoric*” realizat de MMB şi Asociaţia ROMANIA NOSTRA. Centrul pentru ocrotirea monumentelor istorice: scenariu: Cezara Mucenic şi Paul Ioan; filmări: Dan Iliescu; comentariu: Cezara Mucenic; montaj şi muzică Călin Iamandescu şi s-a transmis ca fond muzical permanent CD-ul „*Melodii din Bucureştiul de odinioară*”.

Sponsori ai evenimentului: expoziţie, catalog, film, afiş au fost: S.C. Romproiect S.A.; A. B. Investiţii şi construcţii SRL; Remon Proiect SRL; D.S. Birou de arhitectură; Anunţul Telefonice; Tiberiu Boitan Arhitecţi Asociaţi.

<sup>3</sup> Primul centru istoric al oraşului Bucureşti l-am considerat cel constituit în jurul Curţii Vechi şi care astăzi ar fi delimitat de străzile: Calea Victoriei – Bd. Carol I – str. Hristo Botev – cheiul Dâmboviţei. Acesta a însemnat nucleul oraşului în perioada sec. XV–XVIII. Din sec. al XIX-lea centrul istoric se va muta spre nord mai ales după stabilirea noului Palat Princiar/Regal pe Podul Mogoşoaiei/Calea Victoriei.

<sup>4</sup> Formularul de anchetă era următorul:

***Vă mulţumim că aţi primit invitaţia noastră la o plimbare prin Bucureştii de altădată şi v-am ruga, atât cât timpul vă îngăduie, să ne răspundeţi la câteva întrebări:***

- 1. Cum aţi aflat de acest eveniment?***
- 2. De ce v-a trezit curiozitatea istoria străzilor, pieşelor, caselor oraşului Bucureşti?***
- 3. Ce anume v-a impresionat mai mult?***
- 4. Credeţi că ar fi bine să continuăm cu expoziţii pe această temă?***

***DA***

***NU***

***5. Dacă „DA”, ce aţi dori să mai aflaţi legat de acest subiect.***

***6. Dacă „NU”, de ce?***

***7. Vârsta?***

***8. Sexul?***

***9. Profesia?***

***Vă mulţumim, cu deosebită cordialitate, pentru timpul acordat şi vă rugăm să folosiţi cutia poştală, exponat de muzeu, care o găsiţi la ieşirea din expoziţie. Cu stimă, ORGANIZATORII.***

*cum se prezenta bucureșteanului cu 50 de ani în urmă monumentul „Brătianu” (75 ani, medic); „a fost o întâlnire cu bunicii pe care nu i-am cunoscut” (28 ani, inginer); „un sentiment vag de „ce-am avut și ce-am pierdut” la propriu; trecutul este un bun profesor pentru viitor, chiar și în urbanistică” (22 ani, student); „viitorul fără trecut și prezentul fără viitor nu poate fi perceput și nu pot trăi” (17 ani, elev).*

Motivele curiozității pentru tema propusă, dragostea de oraș, interesul pentru trecut și cum remarca cineva: *„atmosfera unitară a orașului și câtă plăcere și cât haz avea viața în vremea aceea; oamenii știau să trăiască fiindcă aveau un oraș care-i forma sentimental și intelectual”* li s-a mai adăugat unul pragmatic: *„deoarece studiem la ora de opțional Istoria Bucureștilor”* (17 ani, elev).

Dintre temele propuse cităm: o prezentare treptată a celorlalte zone, istoria completă a Teatrului Național; istoricul principalelor străzi și istoria caselor care s-au mai păstrat nemodificate; despre stilul brâncovenesc și așezămintele brâncovenești, cum se desfășura viața cotidiană în București; despre personalitățile care au influențat dezvoltarea orașului; interioare bucureștene; evoluția Bucureștilor în timpul regatului; despre statuile din București; despre evoluția parcurilor din București; rolul bisericii în dezvoltarea orașului; „Saga” mahalalei Popa Nan; istoricul unor familii vechi din București; mai multe despre modă și despre viața mondenă; istoria unor comunități etnice sau religioase, a unor familii boierești și burgheze și multe altele.

Ceea ce a impresionat în afară de exponate a fost: *„faptul că pe lângă foarte buna documentare există și o casetă video cu foarte multe informații”*, ca și: *„munca organizatorilor, punerea în evidență a detaliilor, trecerea interesantă de la un material scris la unul foto, amabilitatea gazdelor – muzeografi, supraveghetori, pază –”* sau *„atmosfera expoziției; rareori peisajul expozițional este însoțit atât de armonios de muzică/sunet”* apreciere care de altfel s-a repetat. Conform altui punct de vedere o realizare a fost: *„dorința gazdelor de a uni spațiul cu timpul; remarcabil aranjament expozițional!”* sau *„imaginea timpului” oprit în loc*.

S-a mai sugerat *„expoziția trebuie să aibă caracter permanent”; „ce-ar fi s-o faceți și mai interactivă?”; „aduceți copii din școli!”* dar și *„să se poată cumpăra caseta!.* Apare și ideea *„se poate face un muzeu, nu o expoziție, legat de evoluția caselor dar și de... obiecte de epocă, de asemeni „orice temă de acest tip ar trebui abordată ciclic pentru ca fiecare generație să aibă acces la ea – fotografii, planuri, exponate, reclame – și să nu le fie permis să le uite”* sau *„tare bine ar fi dacă toate aceste planuri ar alcătui un ALBUM”* și *„propun editarea unei cărți cu fotografii, hărți și alte amănunte despre vechiul București”*.

Au apărut și întrebări *„motivul pentru care Bucureștiul a fost realizat așa (rețeaua de străzi, amplasarea monumentelor)”?* (17 ani, elev); *„de când și de ce a devenit Bucureștiul „Micul Paris”?* (53 ani, inginer).

Turiștii străini dar și cei români au cerut ca să fie concepute materiale informative și pentru ei *„rendre l'exposition accesible aux touristes”* (professeur).

*În concluzie ceea ce s-a apreciat a fost: „ideia/ambientul/grija pentru detaliu/profesionalismul”* (44 ani, redactor)

\* \* \*

Ceea ce s-a urmărit prin această anchetă a fost impactul pe care îl poate avea un eveniment de acest gen asupra publicului și, mai ales, care ar putea fi publicul țintă în eventualitatea unei reeditări a evenimentului.

Chestionarele au fost difuzate de către supraveghetorele de sală cu invitația de a fi completate benevol. S-au primit în „cutia poștală” 489 chestionare din care 7 au fost anulate fiind necompletate sau completate de persoane – copii – care nu au înțeles întrebările. Nu s-a putut face un raport între numărul celor care au acceptat să răspundă și totalul vizitatorilor neexistând o evidență a celor din urmă. Pe de altă parte, au existat perioade și acestea mai ales în primele 2 săptămâni, când aflulul vizitatorilor a fost mai mare decât numărul formularelor estimat, drept care nu s-au mai putut oferi formulare, de aceea rezultatele pot fi considerate doar o „conturare” a ceea ce s-a întâmplat în acest interval de timp.

În urma analizei răspunsurilor obținute s-a conturat următoarea „structură profesională” a publicului:

- tineri 41,49% din care: 31,12% studenți și 10,37% elevi;
- persoane în activitate 25,41%, din care: 10,37% ingineri, 6,22 arhitecți și 8,72% aparținând altor profesii (medici, matematicieni, artiști plastici, biologi, cercetători etc.);
- pensionari 33,2%.

Marea diversitate de vârste și profesii poate explica, până la urmă, de ce se dorește, în unanimitate, o continuare a acestui eveniment, întrucât ceea ce a impresionat în mod deosebit a fost atmosfera creată de întâlnirea vechiului cu noul, sau mai bine spus a noului cu vechiul având în vedere că totul a fost conceput și oferit publicului ca o incursiune complexă în trecut...

La întrebarea „*Ce ați dori să mai aflați legat de acest eveniment?*” răspunsurile au fost pe cât de numeroase pe atât de variate:

- a. detalii despre cartierele de atunci;
- b. o prezentare mai detaliată a evoluției în timp a orașului;
- c. strategia de dezvoltare urbană;
- d. fotografiile ale unor case în care au locuit mari personalități care au jucat un rol important în evoluția Bucureștiului precum și istoriile acestora;
- e. istorii ale străzilor și caselor (denumiri, evoluție, date despre străzi);
- f. o expoziție cu fotografiile ale caselor vechi înainte de a fi demolate;
- g. evoluția altor zone, chiar periferice ale Bucureștiului;
- h. statutul și situația clădirilor reprezentative din București;
- i. ilustrarea explicativă a sintagmei „Micul Paris”...

Vizitatorii au fost introduși într-un cu totul alt univers, oferindu-li-se o evadare din cotidian, așa cum ei înșiși au afirmat. Unii (46,88%) au fost animați de pura curiozitate față de ceea ce însemna istoria Bucureștiului, ce a fost și ce a devenit acest oraș, încercând să prevadă forma sa viitoare, atât ca stil arhitectural, sau mai bine spus, ca

îmbinare de stiluri, cât și ca imagine socială, motiv pentru care s-a cerut, din partea unei bune părți (35%), ca pe viitor, să se acorde o importanță mai mare, în cadrul expozițiilor, stilului de viață al bucureștenilor din secolul al XIX-lea: obiceuri, modă (obiecte de îmbrăcăminte), fotografii deci cele ce ar putea surprinde aspecte ale vieții de zi cu zi... Alții au fost copleșiți de nostalgii ale trecutului revăzând în fotografiile expuse locuri prin care „i-au purtat pașii în tinerețe” ... Surprinzător este faptul că, dat fiind specificul expoziției și date fiind mijloacele de mediatizare ale evenimentului (10,37% au aflat de la prieteni, 51,88% prin intermediul afișelor și 37,75% prin publicitatea susținută de mass-media), doar 6,22% dintre cei chestionați sunt arhitecți, iar din rândul studenților doar o treime (10,37%) sunt viitori arhitecți, motivul pentru care aceștia au vizitat expoziția fiind interesul profesional.

Interesant este nu doar faptul că, dintre toate exponatele prezente, cel mai mare impact l-au avut hărțile și planurile cadastrale, ci și ce anume a stârnit interesul având în vedere că acestea sunt destul de tehnice: să fi fost grafica deosebită; să fi fost faptul că era surprinzător cât de mic era Bucureștiul de atunci în comparație cu cel de acum, sau faptul că era o ocazie, unică pentru mulți dintre ei, de a vedea asemenea documente?

## SUMMARY

As long as the exhibition named „Streets, Squares and Houses from Historical Center – Architecture and Town Planning – XIX-th – XX-th centuries” was opened, a sociological investigation has been developed. It was one of the uncommon exhibition that brought forward the valuable documents of MMB (Bucharest MS) concerning the architectural and planning development of the historical center of Bucharest – also maps, photos, and objects belonging to that time.

The sociological investigation has pointed out the interest of visitors, the majority young (41%), for that period of city history, as well as their desire for continuing such initiatives.



Sala 1, prezentarea generală a evoluției zonei



Sala 2, vitrina ce ilustrează zona comercială a Pieței Sf. Gheorghe



Sala 3, evoluția urbanistică și arhitecturală a Pieței Universității